

ВПЛИВ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ УЛАДУ ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

ІВінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено вплив виховної системи Пласту (Національної скаутської організації України), у формі праці гуртка, на формування особистості дитини віком 8 – 10 років, розвиток її лідерських якостей та становлення її як громадянина.

Ключові слова: гурток, Пласт, дитина, новак/новачка, УПН, виховник,, виховання, особистість.

Abstract

The influence of the educational system in Plast (the National Scouting Organization of Ukraine), in the form of groups, the formation of children aged 8 - 10 years, developing their leadership skills and their becoming a leader

Keywords: a group, Plast, a child, novak/novachka, UPN, tutor, upbringing, personality

Вступ

Сьогодні в Україні функціонують сотні громадських молодіжних об'єднань, в яких перебувають десятки тисяч молодих людей, підлітків і дітей. Крім задоволення природних потреб молодого покоління у спілкуванні, дозвіллі, молодіжні формування виконують й інші соціально – педагогічні функції. Вони є школою демократії, виконують завдання соціалізації і соціального виховання.

Одне із провідних місць у формуванні якісно нової особистості займає молодіжна скаутська організація Пласт. Сучасна скаутська організація розглядається багатьма педагогами (Т.Хлебніковою, І.Трубавіною, Г.Троцько, І.Зверевою, А.Волоховим, Г.Вашенком, С.Русовою, Дж.Росселом, Й.Кофманом) як одна із структур дитячого і молодіжного руху; форма організації соціальної активності дитини, її самореалізації; організоване педагогічне середовище дитячої життєдіяльності.

Метою даної роботи є висвітлення системи особливостей, методів та способів організації праці з гуртком дітей, віком 8 – 10 років, та впливу цієї системи виховання на розвиток дитини.

Головна частина

Українське слово “виховання” має те саме значення, що грецьке “педагогія” (від “пайдон агейн” – провадити дитину), латинське “едукатіо” (від “едукаре” – виводити) та походить від слова “ховати”, що давніше означало оберігати дитину від лихого впливу, усього, що могло б зашкодити її фізичному та духовному розвитку. Виховними чинниками у житті людини є різні суспільні інституції: сім'я, школа, вулиця, Церква, Пласт тощо. Виховання починається із життям і закінчується разом з ним.

Вплив оточення на дитину, в першу чергу емоційний – дуже значний. Потрібно зважати на те, як дитина розвивається залежно від обставин, у яких зростає. Для прикладу, якщо дитині постійно казати, що вона невдаха, ми позбавимо її гідності і вона втратить самоповагу. Варто взяти до уваги також такі думки:

- якщо дитина зростає в атмосфері критики, вона вчиться засуджувати;
- якщо дитина зростає в атмосфері ворожнечі, вона вчиться боротися;
- якщо над дитиною глумляться, вона стає соромливою;
- якщо дитина живе під страхом, вона стає боязкою;
- якщо дитину постійно соромлять, вона звикає почуватися винною;
- якщо дитина зростає в толерантному середовищі, вона вчиться бути терплячою;
- якщо дитину часто підбадьорюють, вона вчиться впевненості;
- якщо дитина зростає в атмосфері прийняття, вона вчиться любові;
- якщо дитина зростає в атмосфері похвали, вона вчиться любити саму себе;
- якщо дитина зустрічається з визнанням, вона вчиться, що добре мати мету;
- якщо дитина живе у чесному середовищі, вона вчиться, що таке правда;
- якщо дитина живе у справедливому середовищі, вона вчиться бути справедливою (правою);

- якщо дитина почувається безпечно, вона вчиться довіряти собі і тим,
- хто біля неї;
- якщо дитина оточена приязню, вона вчиться спостерігати світ як гарне місце, щоб жити, любити і бути любленим.

Улад Пластунів Новаків та Новачок – це, з уваги на вік членів, перша виховна спільнота Пласту, тобто спільнота дітей у віці від закінчених 6 до закінчених 11 років. Улад пластунів новаків гуртує наймолодших членів Пласту. [1]

Особа, яка починає відвідувати новацькі сходи, не відразу стає новаком. Перших 6-9 тижнів - прихильник новацтва, ще не став членом рою, не має права носити однострою, не платить внески. Закінчивши період знайомства з товаришами, дитина складає заяву вступу: "Хочу бути добрим пластовим новаком. Прошу прийняти мене до новацького гурту". Улад пластового новацтва (УПН) дає дітям змогу якнайкраще та найповніше розвивати духовні та фізичні сили згідно з ідейними основами Пласту за допомогою пластової методи, пристосованої до дитячого віку. Новаки готуються бути пластунами під проводом виховника. У формі гри вони виховують характер, бистрість думки, розумову та фізичну вправність.

Напрявні виховної дії та засоби виховання в УПН.

- Пробудити любов до Бога та почуття приналежності до українського народу.
- Пробудити почуття потреби взірцевої поведінки і задоволення від добрих вчинків.
- Плекати здоров'я та відповідну фізичну вправність.
- Плекати естетичний та художній смак, мистецько-творчі зацікавлення та ідеалізм.
- Розвинути співпрацю в гурті: зберігання правил у грі, справедливість, життєрадісність, увічливість, особиста та групова дисципліна.
- Пробудити новаків до творчості та зацікавлення знаннями, вишколювати швидкість думки.
- Плекати, вишколювати зарадність самостійності.

Засоби: розповіді з відповідною тематикою, новацькі: закон, обіцянка, пісня, вмілості, добрий вчинок, українознавство, ігри, життя серед природи, самодіяльні ігри, казки, дитячі імпрези, майстрування, читання книжок, праця для домівки, відвідування музеїв і т.д.

Новаки вітають один одного та своїх виховників кличем "Готуйсь!". Якщо вони в однострої, то підносить при цьому зігнути в лікті праву руку, якої середуший та вказівний пальці зложені у вигляді літери "V", а решта пальців зігнені в долоні. Випрямлені пальці символізують любов до Бога та України. Новаки мають свою Обіцянку: «Любити Бога й Україну, допомагати іншим, придержуватись Новацького Закону».

Новацький Закон.

1. Новак любить Бога і Україну.
2. Новак слухається батьків і виховників.
3. Новак робить добрі вчинки.
4. Новак дотримується правил у грі.
5. Новак старається бути щораз кращим.

Сходи рою – це підстава цілого новацького виховання. За допомогою сходин виховник пробуджує любов до Бога та Батьківщини, учить шанувати старших. Новаки навчаються чесної гри, допомагати іншим, зав'язують вузли першої дружби, яка часто веде їх у юнацький і старшопластунський вік. Кожні сходи новацького рою мають мету й тему. Програму складає виховник, беручи до уваги вік дітей, проби й умілості, пору року, релігійні та національні святкування чи теми із щоденного дитячого життя. Сходи мають систему тяглості й послідовності. Завдання, які даються дітям, обов'язково перевірені у визначений час; якщо виховником або дитиною дана обіцянка, то вона обов'язково повинна виконатись. Систематична й поступова підготовка програми сходин – основа роботи з новацтвом. Новаки відразу пізнають себе – живаються зі собою, граються у простенькі ігри і забави, слухають казок, а відтак готуються до проб і вмілостей: виконують завдання, граються в більш заавансовані ігри, і таким чином досліджують щось нове через умілості та готуються стати справжніми пластунами. [5]

Для реалізації загальної мети у Пласті існують виховні програми. Ними є проби, вмілості, а в новацтві ще й історичні ігри. Протягом всього пластування дитина пізнає себе і навколишній світ, отримує різні вміння, виробляє в собі позитивні звички (наприклад: робити добрі вчинки, виконувати певні обов'язки), гартує характер (виробляє розуміння потреби дотримуватися правил у грі, підпорядковуватися іншим тощо). У цьому їй допомагають спеціально розроблені виховні програми.

На кожному новому етапі пластування перед дитиною постає нова проба – своєрідний рівень, який вона має досягнути. Новацьких проб є п'ять; це дає змогу дитині кожного пластового року діставати вищий ступінь як підтвердження особистого росту. Знання та вміння з кожної ділянки розвиваються поступово, від простішого до складнішого, від проби до проби. Перехід проби завершуємо змагом, який не є іспитом, а швидше грою, під час якої новацтво виявляє свої знання та вміння на практиці. Успішно проходять змаг та отримують підвищення ступеня всі учасники, без огляду на результати точкування. Розповідь є основною складовою частиною занять у новацтві, яка гармонійно поєднує поміж себе всі елементи. Гра – другий основний елемент занять з новацтвом. У грі діти пізнають життя, здобувають різноманітні вміння, вчаться підпорядковувати свої бажання потребам групи, співпрацювати з іншими та дотримуватися правил у грі. Як і всі елементи занять, гра повинна бути пов'язана з метою і темою заняття, розповіддю, відповідати віку дітей. В методі гри важливим є сам досвід переживання позитивних почуттів для людини, через які можна сформувати позитивне ставлення і до неігрової діяльності. З погляду психології вона є важливим фактором пізнання навколишнього середовища, освоєння рольових функцій в групі, психічного розвитку особи, а також процесом соціалізації індивіда, підготовки до майбутнього життя. Взнявши за основу ігровий метод навчання і виховання, пластова виховна система широко використовує і різноманітні форми занять. Основні з них: гра, розповідь, самодіяльна (сюжетно-рольова) гра, гутірка, майстрування, пісня, прогулянка, мандрівка, змаг, проба, вмілість і табір. Гра – це природний стан дитини. Дитина, яка мало грається, на думку Л.С. Виготського, втрачає у своєму розвитку: “дитина в грі завжди вища свого середнього віку, своєї звичної повсякденної поведінки... дитина в грі ніби старається зробити стрибок над собою...”. Т. Самотулка, професійний психолог, один із творців пластової виховної системи, виділяє такі групи ігор: рухливі – домінує фізичний аспект; сенсорні – спрямовані на розвиток гостроти відчуттів; сприймально-пізнавальні (пластова методика наголошує на важливості цієї групи ігор; поширена гра Кіма); конструктивні – майстрування іграшок, дрібних побутових речей; розумові – розв'язування кросвордів, ребусів, гра в шахи і т.п.; товариські; сюжетно-історичні, що об'єднують різні елементи нашої культури. [2,3]

Використовуючи ігрову діяльність дитини шляхом добору відповідних ігор, пластова виховна система спонукає своїх вихованців до пізнання нашої культури, зберігання та розвитку традицій. Своєю програмою Пласт дає можливість: розширювати здібності, пізнавати себе і випробовувати (проби, вмілості, мандрівки, табори), співпрацювати та дискутувати в групах (виробляти вміння спілкуватись), брати на себе відповідальність у різних ситуаціях. І найважливіше – Пласт спонукає молоду людину служити Богові, народу, ближньому і вдосконалювати самого себе.

Вільне виховання відповідає найважливішим потребам сучасності, зокрема тепер у ситуації докладнішого вивчення функціонування дитячого мозку та загалом з докладнішим ознайомленням з розвитковими процесами дітей, яких зараз телевізорні програми та електронні іграшки стали пристрасною. Цей процес здійснюється з допомогою рольової гри, зміст якої полягає в реалізації дитиною взятої на себе ролі згідно з певними правилами поведінки, що регулюють її виконання. Вплив на дитину через гостроту її позитивних переживань відомий в організації під назвою “чар пластування”. Питання про необхідність використання гри в організації навчально-виховної роботи молодших школярів з метою здійснення різноманітних завдань розвитку, навчання і виховання визначено в низці досліджень В.Косорукова, Н.Кудикіної, О.Матвієнко, Н.Ярошенко, Л.Дягілевої, О.Савченко, Я.Коломийського. Вчені в галузі дидактики початкової школи кінця ХХ ст. пов'язують ігри молодших школярів зі зміною провідних видів діяльності та формування рушійних сил учіння.

«Праця над собою» відбувається в процесі завдань, які допомагають це здійснити на практиці. Протягом всього пластування дитина пізнає себе і навколишній світ, отримує різні вміння, виробляє в собі позитивні навички (наприклад: робити добрі вчинки, виконувати певні обов'язки), гартує характер (виробляє розуміння потреби дотримуватися правил у грі, підкорятися іншим тощо). У цьому їй допомагають спеціально розроблені виховні програми: проби, вмілості, а для наймолодших ще й історичні ігри.

Для кожної вікової групи дітей характерні певні фізичні, суспільні, психологічні аспекти, проблеми та виховні методи. Наприклад, для дітей 8-річного віку, не залежно від статі, характерно те, що вони постійно в русі, рухи відрізняються швидкістю та спритністю, діти запальні, говіркі, дружні, схильні до драматизування подій, чутливі до критики, відчувають свою провину, сприйняття і пізнання більш інтенсивні, виявляють схильність до аналізу вчинків, добре проявляють акторську майстерність, частим явищем є перебільшування, вигадкування, намагаються поборювати страх,

важлими є почуття власності, у них краща адаптаційна поведінка, негативне сприйняття авторитету батьків, думка однолітків часто важливіша за думку батьків, виникає розуміння дружби, розвинене почуття справедливості. Таким дітям потрібна різноманітність у заняттях, у творчих заняттях їх більше цікавить процес, а не результат, краще навчаються того, що асоціюється з повсякденним життям, про навколишній світ дізнаються через відтворення його у грі та особисті переживання. В такому віці можуть виникнути проблеми, наприклад дитина не відходить від виховника, не може прийняти рішення щодо себе, не вміє змінювати свою думку, часто виникають проблеми із дотриманням дисципліни. Виховник мусить зауважувати та розуміти різниці між окремими дітьми, дати кожній дитині можливість бути повноцінним членом рою, планувати заняття з урахуванням фізичних та емоційних потреб дитини. Для 9-річного віку характерні добре розвинений контроль рухів, моторна координація, можуть працювати і бавитись до виснаження, добре їдять, зацікавлені у самовдосконаленні, мають почуття своєї особистості, цікавляться знаннями про природу, виявляють більше ініціативи у виборі занять, плануванні своєї праці чи забави, розсудливі, оцінювання себе та інших, поведінка більш стійка, та інтегрована, хлопці і дівчата творять окремі групи для спілкування, поняття чесності, починають визначати власні межі незалежності. Для 10-річних характерно ріст фізичної активності, значна різниця у фізичному розвитку між дівчатами і хлопцями, більш стримані, самовпевнені, висловлюють більш ліберальні ідеї, менше роздумують про себе, виявляються зацікавлені у мистецтві, товариські, дотримання правил у грі, свідомі порушення моральних принципів і чеснот, тісніші зв'язки з сім'єю, байдужі до хатньої праці. О. Лук говорив: «Десять років – це вік рівноваги, завершення цілого етапу розвитку дитини». [4]

Виховання в Пласті буде успішним за умови існування позитивної атмосфери. Налагодження взаємин між новацтвом і виховником сприяє виробленню у дітей потреби послуху та співпраці, а також відчуття того, що виховник дбає про них, є справедливим і добрим. У радісному та безпечному середовищі, де діти матимуть нагоду вільно обмінюватися думками і досвідом, вони навчатимуться творчо думати та критично оцінювати те, що відбувається з ними і навколо них.

Висновки

Використання апробованих у Пласті виховних методів дозволить:

- здійснювати ґрунтовний психолого-педагогічний аналіз пластової виховної діяльності;
- на основі виховних методик скаутських організацій розробити і впровадити програми, спрямовані на соціалізацію і моралізацію школярів;
- удосконалити науково-методичну підготовку вчителів, працівників позашкільних закладів, соціальних працівників.

Отже, враховуючи особливості розвитку дітей віком 8 – 10 років, можна добре виховати і допомогти самоствердитись дитині за допомоги виховної системи Пласту, оскільки вона має багато переваг над вихованням дітей в школі і позашкільній діяльності. І значно краща за те, щоб дитина вільний час проводила просто на вулиці чи вдома за телевізором або комп'ютером.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2003. – №3. – 164 с.
2. Старосольський Ю. Велика Гра. – Мюнхен, 1948. – 54 с.
3. Тисовський О. Життя в Пласті. – Нью-Йорк – Торонто, 1961. – 546 с.
4. Пластовий довідник. – Торонто, 1999. – 229 с.
5. Правильник Уладу Пластунів Новаків та Пластунок Новачок, Видання Головної Пластової Булави, 2010. - Conference of Ukrainian Plast Organizations – Executive Council – НРВ.

Ольга Костянтинівна Казакова — студентка групи ЕКО-146, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: hazelthorn45@gmail.com;

Науковий керівник: **Микола Дем'янович Прищак** — канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Olha K. Kazakova — student, Institute of Environmental Safety and Monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : hazelthorn45@gmail.com;

Supervisor: **Mykola D. Prysach** — candidate of pedagogical sciences, associate professor of the faculty of psychology and humanitarian sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.